

KÜLTÜREL DİPLOMASİ BAĞLAMINDA TÜRK DİZİLERİ

Selahattin Emre Karşlı¹, Abdullah Mert Yazgan²

Öz

Soğuk Savaş dönemi devletlerin güvenliklerine odaklanmalarından mütevellit sert gücün en üst düzeyde önem arz ettiği ve devletlerin askerî güce ve materyal kapasiteye büyük önem verdiği dönemdir. Buna ek olarak Soğuk Savaş aynı zamanda devletlerin kendi blok liderlerinin politikalarına paralel politikalar izlemek zorunda oldukları dönemdir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra oluşan yeni dünya düzeninde ise ülkeler nispeten daha bağımsız politikalar icra edebilmeye başlamış ve sert güç önemini tam anlamıyla kaybetmese de yumuşak güç ile bunun bir uzantısı olan kamu diplomasisi devletler tarafından uygulanmakta olan politikalar haline gelmiştir.

Bu bağlamda, Türkiye, 21. yüzyılda kamu diplomasisi faaliyetlerinin bir uzantısı olan kültürel diplomasi faaliyetlerini, gerek özel sektör gerek ise devlet bağlamında arttırarak yumuşak güç kapasitesini de arttırmıştır. Türkiye'nin kültürel diplomasi faaliyetlerinin en önemli ayaklarından birisi olan Türk dizi sektörü, bu alanda Türk kamu diplomasisinin araçlarından birisi olmuştur.

Bu çalışmada, Türk dizilerinin kültürel etki, uluslararası kabul ve etkileşim, izleyicilerle duygusal bağ kurma yeteneği ve dizi turizmi gibi unsurlar üzerinden nasıl bir başarı elde ettiği incelenecek ve Türk dizi sektörü kamu diplomasisi bağlamında detaylı olarak değerlendirilecektir. Bununla birlikte şu sorulara cevap aranacaktır: Türk dizileri kültürel diplomasi bağlamında başarılı mıdır? Türk dizileri birer kültürel diplomasi aracı mıdır? Türkiye'nin planlı bir kültürel diplomasi faaliyeti mevcut mudur?

Anahtar Kelimeler: kültür, kamu diplomasisi, kültürel diplomasi, Türk dizileri, Türkiye

Turkish Soap Operas In The Context Of Cultural Diplomacy

Abstract

¹ Doktora Öğrencisi, ORCID:0000-0002-7609-8396, s.emrekarşlı@hotmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0009-0002-7412-2919, mert yazgan35@gmail.com

The Cold War era was a period when states primarily focused on their security, placing utmost importance on hard power, with significant emphasis on military strength and material capacity. Additionally, it was a time when states were compelled to align their policies with those of their bloc leaders. However, in the new world order that emerged following the end of the Cold War, countries began to execute relatively more independent policies. Although hard power did not lose its significance entirely, soft power, along with its extension—public diplomacy—became integral to the policies implemented by states.

In this context, Turkey has enhanced its soft power capacity in the 21st century by increasing its cultural diplomacy activities, an extension of public diplomacy efforts, both in the private sector and at the state level. The Turkish soap opera industry, a significant component of Turkey's cultural diplomacy, has become one of the instruments of Turkish public diplomacy.

This study aims to examine how Turkish soap operas have achieved success through aspects such as cultural influence, international recognition and interaction, the ability to establish an emotional connection with audiences, and soap opera-induced tourism. The Turkish soap opera industry will be analyzed in detail within the context of public diplomacy. Furthermore, the following questions will be addressed: Are Turkish soap operas successful within the framework of cultural diplomacy? Do Turkish soap operas serve as instruments of cultural diplomacy? Does Turkey have a strategic cultural diplomacy initiative in place?

Keywords: culture, public diplomacy, cultural diplomacy, Turkish soap operas, Türkiye

Giriş

Kültür, bir toplumun kimliğini, değerlerini, normlarını ve yaşam biçimini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Geniş bir perspektifte ele alındığında kültür, sanat, edebiyat, gelenekler, inançlar ve sosyal normlar gibi pek çok unsuru içerir. Bu nedenle kültür, toplumu diğerlerinden ayıran karakteristik özellikler bütünü olarak tanımlanabilir. Kültür kavramı, yalnızca toplumun üyeleri tarafından paylaşılan öğeleri değil, aynı zamanda bireylerin davranışlarına ve dünyaya bakışlarına yön veren bir rehberdir. Bu noktada, kültür yerel ve evrensel olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir. Yerel kültür, bir toplumun kendi iç dinamiklerine bağlı olarak şekillenirken, evrensel kültür daha geniş bir ölçekte, toplumlar arası ortak değerler ve normlar üzerinden şekillenir. Evrensel kültür, küreselleşmenin etkisiyle toplumlar arasında yayılan, paylaşılabilir ve genellikle kabul gören öğeleri içerirken, yerel kültür, toplumun özgün yapısına ve tarihine dayanır.

Kültürel diplomasi ise, bir ülkenin kültürel değerlerini, sanatsal ve entelektüel ürünlerini başka toplumlara tanıtmaya ve bu sayede diğer toplumlar üzerinde olumlu bir imaj oluşturma sürecidir. Bu kavram, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde önem kazanan bir dış politika aracı hâline gelmiştir. Türkiye de 21. yüzyılın başından itibaren kültürel diplomasiyi aktif olarak kullanmaya başlamış ve bu süreçte en etkili araçlarından biri olarak Türk televizyon dizileri öne çıkmıştır. Türk dizileri, Türkiye'nin kültürel ve tarihsel mirasını geniş bir coğrafyaya ulaştırarak Türkiye'nin uluslararası alandaki yumuşak güç kapasitesini artırmıştır. 2000'li yılların başından itibaren Ortadoğu, Balkanlar, Latin Amerika ve Asya'da büyük bir izleyici kitlesi edinen Türk dizileri, yalnızca bir eğlence aracı olmanın ötesine geçerek Türkiye'nin kültürel diplomasisinin önemli bir unsuru hâline gelmiştir. Özellikle diziler aracılığıyla Türk kültürüne ait unsurlar, toplumsal normlar, tarihsel olaylar ve modern yaşam biçimi geniş bir kitleye tanıtılmaktadır.

Bu makalenin temel amacı, Türk dizilerinin kültürel diplomasi bağlamında ne derece etkili olduğunu incelemek ve bu dizilerin Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesine nasıl katkıda bulunduğunu değerlendirmektir. Makale, Türk dizilerinin uluslararası kabul, kültürel etki, izleyicilerle kurulan duygusal bağ ve dizi turizmi gibi parametreler üzerinden kamu diplomasisi bağlamındaki başarılarını analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu çalışma, şu sorulara yanıt aramaktadır: Türk dizileri kültürel diplomasi açısından ne kadar başarılıdır? Bu diziler Türkiye'nin uluslararası imajını nasıl şekillendirmektedir? Türkiye'nin kültürel diplomasi stratejilerinde dizilerin yeri ne kadar planlıdır?

1.Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi kavramı olarak her ne kadar Soğuk Savaş sonrasında kullanılmaya başlansa da aslında temeli Soğuk Savaş dönemine dayanmaktadır. Her iki blok tarafından da yabancı toplumlara nüfuz etmek ve onları etkilemek için kullanılmıştır. Soğuk Savaş boyunca kamu diplomasisi faaliyetleri yürüten ve kamu diplomasisini bir araç olarak kullanan ABD, ülkesinin dikkat çeken cazip noktalarını, kendi kültürünü ve başarılarını dünyaya yayabilmek adına yazılı ve görsel yayınlar gerçekleştirmiş, aynı zamanda da öğrenci değişim programları ile başarılı yabancı öğrencilere burslar vererek kendi kültürlerini tanımalarını sağlamıştır.

Günümüzde değişen kamu diplomasisi ise farklı yöntemlerle devletler tarafından kullanılan dış politika aracı haline gelmiştir. Öncül kullanımı ABD tarafından başlatılan kamu diplomasisi, modern hâlinde de yine en başarılı bir şekilde ABD tarafından kullanılmaya devam edilmiş, ABD kamu diplomasisi ile ABD'nin savunduğu serbest pazar ekonomisi ve serbest ticaret ideallerini duyurmak ve sempati yaratmak amacıyla uygulanmaktadır. ABD aynı zamanda yabancı

öğrencilere verdiği burslar ve öğrenci değişim programları ile de yabancı toplumların en başarılı çocuklarını ülkesine çekebilme ve kendi kültürünü tanıtır ve cazip noktalarını aşılayabilmektedir.

Bu alanda ABD'nin öncü uygulamaları 1948 yılındaki Smith-Mundt Act ve 1961 yılındaki Fulbright-Hays Act olarak kabul edilmiştir. Bu iki yasanın amacı, yabancı ülke vatandaşları ile ABD vatandaşları arasındaki anlayışı arttırmak olarak belirtilmiştir.³ Bu yasalardan sonra, 1994 yılında çıkarılan International Broadcasting Yasası ile The United States Information Agency çatısı altında yayın organları kurulması ve ABD'nin dünya genelinde yayın yaptığı radyo ve televizyonların tek çatı altında toplanması da sağlanmıştır. Yasa ile birlikte Voice of America, Radio and TV Marti, Worldnet Television, Radio Free Europe/Radio Liberty ve Radio Free Asia, USIA adı altında yayın hayatlarına devam etmişlerdir. Bu yayınların temel amacı ABD kongresi tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadeye göre, USIA'nın faaliyetlerinin temel amacı "insanların zihinlerindeki savaşı kazanmak" şeklindedir.⁴ Soğuk Savaş sonrasında ise kamu diplomasisi faaliyetleri ABD'nin serbest pazar ekonomisi anlayışının eski Sovyet ülkelerinde yaygınlaşması olmuştur. Bu minvalde ABD güvenlik eski danışmanı Anthony Lake kamu diplomasisinin amacının serbest pazar ekonomisine inanan toplulukların büyütülmesi olarak açıklamıştır.⁵ Nitekim, 1993 yılında ortaya konan Clinton Doktrini neticesinde ekonomi ABD dış politikasının merkezine yerleştirilmiştir.⁶ Böylece kamu diplomasisi faaliyetlerini yürüten USIA'nın önemi daha da artmış ve birincil amacı Amerika'nın hikâyesini tüm dünyaya anlatmak olmuştur.⁷

21. yüzyılda yumuşak güç kavramının önem kazanması, küreselleşme ile birlikte kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve tüm dünya vatandaşlarının diğer ülkelerde olan olaylara hızlıca erişim sağlayabilmelerini sağlayan internetin de insanların hayatına girmesiyle birlikte, kamu diplomasisi kavramı salt propaganda amaçlı dar kapsamından kurtularak yeni bir anlama ve niteliğe kavuşmuştur.

Kamu diplomasisi tanımı ilk defa 1960'lı yılların ortasında ABD'li diplomat Edmond Gullion tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk defa tanımlandığı dönemdeki birincil amacı deniz aşırı ülkelere propaganda için bilgi iletilmesidir.⁸ Güncel hâliyle ise kamu diplomasisi, yabancı toplumlar

³ Nancy Snow, *United States Information Agency*, (Institute for Policy Studies, 1997), https://ips-dc.org/united_states_information_agency/, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁴ United States Congress House Committee on Foreign Affairs, *Hearings, Reports and Prints of the House Committee on Foreign Affairs Part I*, (Washington D.C.: Committee on Foreign Affairs, 1963), 1789-1975.

⁵ Anthony Lake, *From Containment to Enlargement*, (Brooklyn College, 1993), <http://academic.brooklyn.cuny.edu/history/johnson/lake.htm> Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁶ Douglas Brinkley, *Democratic Enlargement: The Clinton Doctrine* (Foreign Policy, 1997), 110-127.

⁷ United States Information Agency, *Telling America's Story to the World Problems and Issues*, (Washington D.C.: The Comptroller General of The United States, 1974).

⁸ USCCPD. *University of Southern California Center on Public Diplomacy*, (2021), <https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-is-pd>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

nezdinde ülkenin lehine destek ve sempati yaratılması, buna ek olarak kültürler arasında iletişimin kurulmasını hedeflemektedir.⁹

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte kamu diplomasisi anlayışında da köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve yumuşak gücün yükselişe geçmesiyle beraber devletlerin dış politikalarında kamu diplomasisine yer verilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla kamu diplomasisi sadece kendi kültürünü tanıtmaya amacından çıkarak yabancı toplumlar ile etkileşimin gerçekleştirildiği ve iyi ilişkilerin inşa edilmeye çalışıldığı bir yumuşak güç aracına dönüşmüştür. Bunun neticesinde de şeffaflık kamu diplomasisinin vazgeçilmez özelliklerinden birisi hâline gelmiştir. Şeffaflık ilkesi kamu diplomasisinin propaganda amaçlı gerçekleştirilmesi durumunun da önüne geçmiştir.¹⁰

Kamu diplomasisi ile alakalı gerçekleşen bir diğer köklü değişiklik ise 11 Eylül saldırılarından sonra meydana gelmiştir. Tehdit algısının salt devletlerden terör örgütlerine ve küçük gruplara kadar genişlemesi ile devletlerin tehdit algılarında da genişleme yaşanmıştır. Devletler artık diğer devletlerden olduğu kadar mikro yapılardan da tehdit algılamaya başlamışlardır. Bu duruma devletlerin cevabı ise terör örgütlerinin yoğun olarak faaliyet içerisinde olduğu ülkelere yönelik¹¹ kamu diplomasisi faaliyetlerini arttırmak ve devletlerin dış politikalarını bu alanda genişletmek olmuştur.¹²

11 Eylül saldırıları neticesinde kamu diplomasisinin ülkelerin dış politikalarında daha geniş bir şekilde yer alması ile birlikte dış politika araçları Soğuk Savaş dönemine göre daha soyut hâle gelmiştir. Soğuk Savaş döneminde materyal kapasite ile askerî ve ekonomik gücün ön planda olduğu dış politika araçları yerini iletişim, imaj, kültür gibi daha soyut ama tanıtılmaya çalışılan kavramlara bırakmıştır.

Dönüşümler neticesinde, kamu diplomasisinin tanımı içerisinde ülkenin imajının tanıtılmasına daha çok referans verilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla kamu diplomasisi yeni anlayışla birlikte ülkelerin yabancı toplumlar nezdinde imaj inşa etme çalışması olarak tanımlanmaya

⁹ Nicholas J. Cull, *"Public Diplomacy" Before Gullion: The Evolution Of A Phrase*, (Center on Public Diplomacy, 2006), <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

¹⁰ Philip Seib, *Public Diplomacy and Journalism: Parallels, Ethical Issues, and Practical Concerns*, (American Behavioral Scientist, 2009), 772-86.

¹¹ Patrick Lee Plaisance, *The Propaganda War on Terrorism: An Analysis of the United States' "Shared Values" Public Diplomacy Campaign After September 11, 2001*, (Journal of Mass Media Ethics, 2005), 250-68.

¹² Juyan Zhang, *Beyond Anti-Terrorism: Metaphors as Message Strategy of Post-September-11 U.S. Public Diplomacy*, (Public Relations Review, 2007), 31-9.

başlamıştır.¹³ Bu sebeptendir ki devletler de yabancı toplumlar nezdinde kendi imajlarını yükseltmek ve kendilerine sempati yaratmak için kamu diplomasisini kullanmaya çalışmaktadırlar.¹⁴ Bu yeni tanım ve işleyiş tarzı ile birlikte de kamu diplomasisi bir ülkede kamuoyunu yönlendirme kabiliyeti olan kişileri, entelektüelleri, toplumda önem atfedilen kişileri ve kanaat önderlerini etkilemeye yönelik olmuştur.¹⁵

Yeni anlayış ile birlikte kamu diplomasisinin olmazsa olmazı yabancı toplumlar nezdinde bir kamuoyu yaratmaktan geçmektedir. Günümüzde iletişim araçlarının da gelişmesi ile birlikte de hükümetlerin yaydıkları bilgilerin doğruluğunun teyidi de oldukça kolaylaşmıştır. Bunun neticesinde de devletlerin şeffaflık ilkesine uyması ve kamuoyu oluşturmak için doğru bilgileri yayması zaruret arz etmektedir.¹⁶ Yanlış ya da taraflı bilgilerin yayıldığına ortaya çıkması üzerine kamu diplomasisi faaliyetlerinin ciddi zarar göreceği düşünüldüğünde devletlerin buna tevessül etmeleri de zararlarına olmaktadır.

Dolayısıyla kamu diplomasisi, doğru bilgiler çerçevesinde tanımlandığında devletlerin kendi kültürlerini, ideallerini ve düşüncelerini yabancı toplumlara açıklamaya ve onları ikna etmeye yönelik bir iletişim sürecidir.¹⁷ Bu sürecin başarılı olması için ise iletişimin doğru kurgulanması ve bu iletişim stratejisinin uygulanacağı ülkenin kültürüne, normlarına ve kırmızı çizgilerine de hâkim olunması gerekmektedir.¹⁸

1.1. Kamu Diplomasisi Faaliyetinin Adımları ve Boyutları

Joseph Nye'a göre kamu diplomasisi ve yumuşak güç arasında ciddi bir ilişki mevcuttur. Diğer bir deyişle, kamu diplomasisi yumuşak güç kavramı göz ardı edilerek düşünülemez. Yumuşak gücün aktörleri askeri ya da ekonomik güç kullanmadan çeşitli kaynaklar ile etki altına alarak

¹³ Philip Taylor, *Global Communications, International Affairs and the Media Since 1945*, (New York: Routledge, 1997).

¹⁴ Crocker Snow Jr., *The Privatization of U.S. Public Diplomacy*, (The Fletcher Forum of World Affairs, 2008), 189-200.

¹⁵ Evan Potter, *Canada and the New Public Diplomacy*, (International Journal, 2003), 43-64.

¹⁶ Jim Riggins, *A Strategic Assessment of Public Diplomacy*, (1998), <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA444104.pdf>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

¹⁷ Hans N. Tuch, *Communicating With The World: U.S. Public Diplomacy Overseas*, (New York: St. Martin's Press, 1990).

¹⁸ Gifford D. Malone, *Political Advocacy and Cultural Communications: Organising the Nation's Public Diplomacy*, (Lanham: University of America, 1988).

istediklerini yaptırma olarak kabul edersek kamu diplomasisi de yumuşak gücü arttıracak araçlardan birisi olmaktadır.¹⁹

Geleneksel diplomasiden farklı olarak, kamu diplomasisi karşı aktörün bürokrasi ya da hükûmetine değil, doğrudan toplumuna yöneliktir. Bu sebeple katı protokol kuralları içermemekte ve devletler tarafından daha kolay bir şekilde uygulanabilmektedir. Kamu diplomasisinin uygulanması dört adımda gerçekleşmekte ve yabancı toplum buna bu dört adım çerçevesinde karşılık vermektedir.²⁰

Kamu diplomasisi faaliyetleri yürüten devletin atması gereken ilk adım, yabancı toplumların ülkeye aşina olmalarını sağlamaktır. Yabancı toplumların ülkeyi tanınması ve temel düzeyde de olsa bilgi sahibi olması, bu ülkeye karşı çıkacak dezenformasyona karşı yabancı toplumların doğrudan inanmasının önüne geçebilmektedir. Bu durum aynı zamanda ülkenin imajının da yabancı toplumlar nezdinde iyi inşa edilmesinin ilk aşamasıdır.²¹ Faaliyetin ikinci adımı, yabancı ülke toplumlarının faaliyeti yürüten ülkeye karşı minnettarlığı ve takdirini arttırması durumudur. Bunu başarabilmek amacıyla, ülke için pozitif bir algı inşa edilmeli ve uluslararası arenadaki sorunlara duyarlı olunması ve evrensel yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir.²² Üçüncü olarak, yabancı toplumların gözünde ülkenin cazibesini arttırmak, toplumlar arasında bağlar inşa etmek ve var olan bağları kuvvetlendirmek gerekmektedir. Ülkenin tanıtımının yapılması, turist olarak gelinmesini teşvik etmek, öğrenci değişim programları uygulamak ve ülkenin önemli ürünlerinin yabancı toplumlar nezdinde kullanılmasını sağlamak karşılıklı bağları güçlendirecektir. Son olarak ise yabancı toplumları etkilemek gerekmektedir.²³ Son adım ile birlikte de yabancı topluma mensup kişilerin yatırım gerçekleştirmesi ve yabancı toplumların ülkenin politikalarını desteklemeleri de sağlanması mümkün olabilmektedir.²⁴

Bu dört adım kamu diplomasisi yürütmek isteyen ülkeler için izlemeleri gereken bir yol ve sıralamadır. Bu sıralamayı atlamak ya da aralarından bazı adımları yapmamak başarılı bir kamu diplomasisi faaliyeti yürütmenin de önüne geçecektir.²⁵

¹⁹ Joseph S. Nye, *Public Diplomacy and Soft Power*, (The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 2008), 94-109.

²⁰ Mark Leonard, Catherine Stead ve Conrad Smewing, *Public Diplomacy*, (London: The Foreign Policy Centre, 2002).

²¹ Leonard, Stead ve Smewing, *Public Diplomacy*.

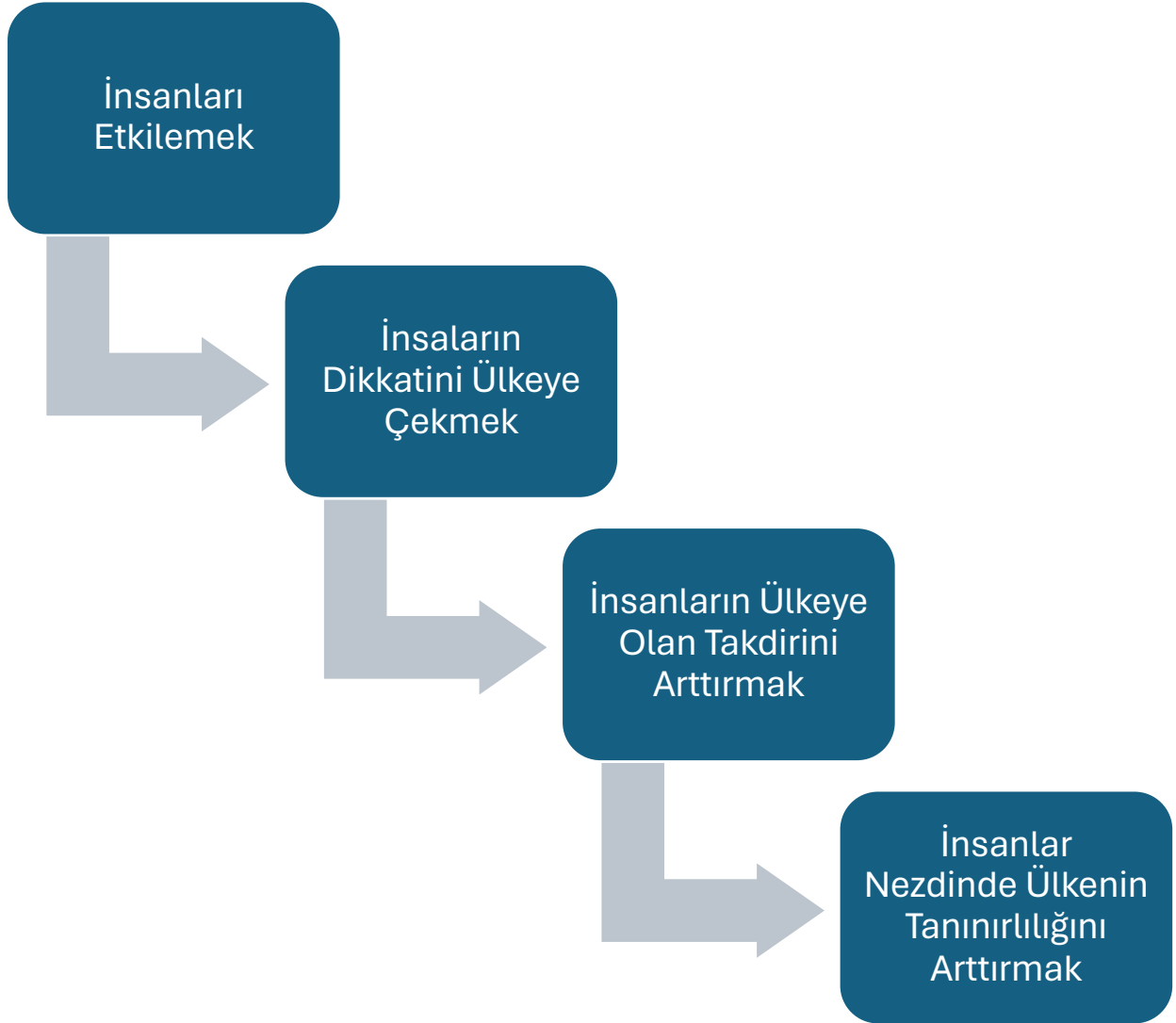
²² Leonard, Stead ve Smewing, *Public Diplomacy*.

²³ Leonard, Stead ve Smewing, *Public Diplomacy*.

²⁴ Leonard, Stead ve Smewing, *Public Diplomacy*.

²⁵ Leonard, Stead ve Smewing, *Public Diplomacy*.

Kamu diplomasisi hiyerarşik olarak takip edilen bu dört adımla birlikte hayata geçirilecektir. Bir adımı tamamlamadan diğereine geçmek oldukça zor olduğundan devletlerin bu adımları hiyerarşik olarak takip etmeleri gerekmektedir.

Şekil 1: Başarılı Bir Kamu Diplomasisi İçin Uygulanması Gereken Adımlar

Bu adımların takip edilmesi kamu diplomasisi faaliyetinde başarıyı arttırmakla birlikte kamu diplomasisi faaliyetini gerçekleştirmek amacıyla üç farklı eylemi de düzenli olarak gerçekleştirmek gerekmektedir. Bu eylemler kamu diplomasisinin üç sacayağı olarak kabul edilmekle birlikte,

devletlerin eylemlerden herhangi birini atlaması ya da herhangi birine az önem vermesi kamu diplomasisi faaliyetinin yeterince başarılı olmaması ya da eksik kalmasına da sebebiyet verebilecektir.

Kamu diplomasisinin sacayaklarından ilkinin günlük iletişim oluşturmaktadır. Günlük iletişim, bir ülkenin politikalarının açıklanmasını içermektedir. Bu aşamada gerek yerel gerek ise yabancı basına önem atfedilmektedir. İlk olarak, devletin dış politikaya dair gerçekleştirdikleri eylemlere yönelik haberlerin, yabancı toplumları rencide edecek şekilde servis edilmemesi gerekmektedir. İkinci olarak, devlet gerçekleştireceği yerel siyaset ile ilgili eylemlerin iç basına yansıtacağını bilerek evrensel değerlerden kopmadan hamleler gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İç basının dışarıya yansımalarının kesin olacağı düşünüldüğünde bu durum ciddi önem arz etmektedir. Bu boyut aynı zamanda medya takibini de elzem kılmaktadır. Medya takibi sayesinde ülkenin imajını zedeleyen haberler en kısa sürede düzeltilebilmekte, dezenformasyon faaliyetlerine karşı aksiyon alınabilmektedir.

Kamu diplomasisinin ikinci sacayağı stratejik iletişimdir. Bu sacayağının temel amacı, devletlerin önceden belirlediği hususlarda ülkenin markası ve faaliyetler için bir bütünlük oluşturulmasıdır.²⁶ Devlet nezdinde devletin farklı kurumları tarafından verilen mesajların tutarlılık arz etmesi ve akılda kalıcı olması önemlidir. Bu sebeptendir ki, farklı kaynaklardan verilen mesajların birbirleri ile tutarlılık arz etmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, stratejik bir şekilde birçok kaynaktan verilen doğru bilgiler ile stratejik iletişim başarılı şekilde gerçekleşecektir.

Uzun vadeli bağların oluşturulması kamu diplomasisinin üçüncü sacayağıdır. Bu bağların oluşması için çeşitli programlar dizayn edilmektedir. En geçerli ve en uzun süredir uygulananı ise eğitim programlarıdır. Öğrenci değişim programları ya da yabancı öğrencilere sağlanan burs programları ile ülkenin kültürünü tanıyan ve sempati edinen gençler, ülkelerine döndüklerinde uzun süreli iyi ilişkilerin temellerini atmaktadır. Buna ek olarak ülkelerin düzenlediği staj programları, kısa dönemli eğitim programları ya da konferanslar uzun dönemli iletişimin temellerini de atmaktadır. Temelleri atılan bu eylemlerin medya aracılığıyla da desteklenmesi ile sonraki nesillerin artarak devam eden ilgisi de oluşturulmaktadır.²⁷

1.2. Kültürel Diplomasi

²⁶ Mark Leonard, Catherine Stead ve Conrad Smewing, *Public Diplomacy*, (London: The Foreign Policy Centre, 2002).

²⁷ Leonard, Stead ve Smewing, *Public Diplomacy*.

Kültür en basit tanımlama ile bir toplumun karakterini ortaya koyan, ayırt edici özelliği olan değerlerinin tamamına verilen addır. Kültür geniş anlamda toplumun edebiyat, sanat, gelenekler, normları, inanışları, evrensel değerlere yaklaşımları gibi birçok parametreyi bünyesinde barındıran bir bütün olarak ele alınabilmektedir. Dolayısıyla, her toplumun kültürü başka toplumlar ile kısmi benzerlikler gösterse dahi özünde kendine has ve özgündür. Bir kültür diğer toplumların ilgisini çekebiliyor ve belirli bir oranda kabul görebiliyor ise yumuşak güç ve dolayısıyla da kamu diplomasisi faaliyeti olarak kullanılabilir.

Kamu diplomasisi faaliyetleri tek tip ya da tek yöntem ile uygulanan bir kavram değildir. Bu alanda çalışmalar gerçekleştiren kişiler farklı hedefler ve bu hedeflere bağlı olarak da farklı yöntemleri ele almışlardır. Çoğu durumda da devletin elindeki kaynaklara göre bu yöntemler ve hedefler belirlenmektedir. Yumuşak güç kaynaklarından biri olan kültür diğer toplumlar tarafından cazibe unsuru olarak kabul edildiği durumlarda kamu diplomasisine de bir kaynak ve kamu diplomasisi faaliyeti için de yöntem olabilmektedir.

Kamu diplomasisi ile kültürel diplomasi kavramlarını birbirinden ayıran yaklaşımlar olsa dahi 21. yüzyılın iletişim çağı ile birlikte bu ayrımın ortadan kalktığı varsayımı da doğru olarak kabul edilebilir. Ayrımın var olduğu iddiasında olanlar kamu diplomasisi faaliyetlerinin hükümetlerin gerek dış gerek ise iç kamuoyunu doğru şekilde bilgilendirmek ve etki altına almak amaçlı kullandıkları bir yöntem olduğunu iddia etmektedirler. Diğer bir deyişle, resmi kurumlar çerçevesinde gerçekleştirildiği için kamu diplomasisinin amaca yönelik ve resmi bir politika içerdiği iddiasındadırlar. Aynı iddiaya sahip olan kişiler, buna karşılık kültürel diplomasi faaliyetlerinin genellikle sivil toplum kuruluşları veya özerkliğe sahip yarı-devlet organizasyonları tarafından gerçekleştirildiğini de kabul etmektedir. Bu varsayımına rağmen, 21. yüzyılda sivil toplum örgütlerinin dünya genelinde daha aktif olarak yer alabilmesi, devletlerin politikalarına paralel olarak politikalar üretmesi ve yumuşak gücün de yükselmesiyle dış politikanın aktif unsurları olmasından dolayı kültürel diplomasi de kamu diplomasisi faaliyetlerinin bir dalı olarak kabul edilmektedir.²⁸ Nitekim, kamu diplomasisi kavramını kuramsallaştıran Nicholas J. Cull da kültürel diplomasi faaliyetlerini kamu diplomasisi faaliyetinin alt dalı olarak incelemiştir.

Kültürel diplomasi, kültürü farklı şekillerde kullanan bir kamu diplomasisi aracı olarak kabul edilmektedir. bu kullanım devlet kurumları tarafından gerçekleştirileceği gibi aynı zamanda sivil toplum kuruluşları tarafından da gerçekleştirilebilmektedir. Dolayısıyla, ülkeler arasında gerek resmi gerek ise gayriresmî olarak karşılıklı etkileşim yaratan süreç olarak kültürel diplomasi, ülkelerin dış

²⁸ Nicholas J. Cull, *Public Diplomacy: Taxonomies and Histories*, (The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 2008), 31-54.

politika araçları arasında da yer almaktadır.²⁹ Sivil toplum kuruluşlarının da bu faaliyetleri yürütmesiyle birlikte aslında kültürel diplomasi yabancı toplumların birbirleri ile iletişim kurmasının bir yolu haline de gelmiştir.³⁰

Kültürel diplomasi yabancı toplumlar nezdinde ülkenin kültürü hakkında farkındalık yaratma potansiyelini de bünyesinde barındırmaktadır. Bu farkındalık, toplumlar, sivil toplum kuruluşları ya da devlet kurumları arasında etkileşime de vesile olabilmektedir. Etkileşim neticesinde ülkeler ve dolayısıyla toplumlar arasında çeşitli kültürel faaliyetlerin düzenlenmeye başlanması da olası bir sonuçtur. Böylece kültürünü yabancı toplumlara kabul ettiren ve tanıtan devlet, dış politika hamlelerinde doğal bir müttefik de elde edebilmektedir. Bununla birlikte, bu tek yönlü bir çalışma da değildir. Kültürel diplomasi faaliyeti yürütmek isteyen ülkelerin aynı zamanda bu faaliyeti yürüttükleri ve karşılıklı etkileşim içerisine girdikleri toplumların da kültürlerini öğrenmeleri ve anlamaları gerekmektedir. Dolayısıyla karşılıklı bir anlayış geliştirmek anlamına gelen kültürel diplomasi, aynı zamanda yabancı toplumların geleneklerini ve kültürlerini öğrenmek anlamına da gelmektedir.³¹

Bu bağlamda, kültürel diplomasi toplumlar arasında kültürel bir ilişki inşa edilmesi ile doğrudan bağlantılıdır. Kültürel ilişkiler, diziler, sinema, medya, turizm, eğitim ve göç gibi birçok vesile ile kurulabilmekte olup, ilişki kurulduktan sonra bu ilişkilerin geliştirilmesi ve etkileşimin artırılması ise gerek devlet kurumları gerek ise sivil toplum kuruluşlarının bu ilişkileri bir ileri aşamaya götürmesi, şekillendirmesi ve ülke çıkarları için doğru şekilde yönlendirmesi gerekmektedir.³²

Kültürel diplomasi tek yönlü bir iletim değil çift yönlü karşılıklı iletişimi bünyesinde barındırmaktadır. Bunun neticesinde, hem toplumlar hem de ülkeler arasında güven daha kolay bir şekilde inşa edilmektedir. Kısa vadede inşa edilmesi veya uygulamadan hemen sonuç alınması mümkün olmasa da, uzun vadede bu güvenin inşa edilmesi yabancı toplumlar arasındaki anlayışı artırmaktadır.³³ Bu durum geleneksel diplomasideki anlaşmazlıkları ve doğabilecek sorunları da

²⁹ Andrew J. Falk, *Upstaging the Cold War: American Dissent and Cultural Diplomacy*, (Amherst: University of Massachusetts Press, 2010), 7-8.

³⁰ Jessica C. E. Gienow-Hecht ve Mark C. Donfried, *Searching for a Cultural Diplomacy*, (Oxford: Berghahn Books, 2010), 11.

³¹ Milton C. Cummings, *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey* (Washington: Center for Arts and Culture, 2003).

³² Richard T. Arndt, *The First Resort of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*, (Washington D.C.: Potomac Books, 2005), 18.

³³ Nicholas J. Cull, *Public Diplomacy: Taxonomies and Histories*, (The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 2008), 31-54.

toplumlar arasında kurulan bağlar neticesinde daha hızlı uzlaşya kavuşturulmasına yardımcı olabilmektedir.³⁴

Kültürel diplomasi, yabancı toplumlara odaklanarak devlete dış politika alanında hareket alanı yaratabilir ve çıkarlarını korumasına yardımcı olabilir. Kültürel diplomasi nin amacı, yabancı toplumlara etkileyerek onların ülkeyi ve kültürü benimsemelerini sağlamaktır.³⁵ Yabancı toplumların bir ülkenin kültürünü benimseyebilmesi için, bu kültürün evrensel değerlere aykırı olmaması gerekmektedir. Bu durumda, evrensel değerlere aykırı olan kültürel unsurlar yabancı toplumlar tarafından kabul görmeyecek ve kültürel diplomasi faaliyetlerinde bir araç olarak kullanılamayacaktır.³⁶ Evrensel değerlere uyumlu bir kültür ile yürütülen kültürel diplomasi, yabancı toplumlara kendi kültürüne çekerek ülkenin siyasi hedeflerini ve dış politikasını bu toplumlar için daha çekici hâle getirmektedir.³⁷

Bu bağlamda, kültürel diplomasi uzun vadeli bir faaliyet olarak kabul edilmeli ve sonuçlar da bu çerçevede beklenmelidir. Ayrıca, yabancı toplumlar tarafından kabul gören kültürel unsurlar, çeşitli araçlar kullanılarak hem devlet kurumları hem de devlet dışı kurumlarla birlikte şekillendirilmelidir. Kültürel diplomasi faaliyetleri sonucunda yabancı toplumlarda oluşan imaj, uygulanan dış politika ile desteklenmelidir. Meşru olmayan veya uluslararası hukuka aykırı, yalnızca çıkar odaklı dış politika hamleleri, kültürel diplomasi ile elde edilen sempatiyi yok edebileceğinden, devletlerin bu alanda dikkatli olması gerekmektedir.

Kültürel diplomasi faaliyetleri ülkeden ülkeye farklılık gösterse de, her ülkenin kendi kültürüne uygun faaliyetler geliştirmesi önemlidir. Bu bağlamda, ABD Hollywood'un gücünü kullanarak yabancı toplumlara etkileyebilir; sinema platolarına geziler düzenleyebilir veya kültürünü bu yapımlar aracılığıyla yaygınlaştırabilir. Fransa, devletin fon sağladığı sanat turları ile; Güney Kore ise popüler kültür aracılığıyla kültürel diplomasi faaliyetleri yürütebilmektedir. Türkiye ise bu ülkeler arasında TV dizileri ile kültürel diplomasi alanında önemli bir kültür transferi gerçekleştirmekte ve bu yolla kültürel diplomasi faaliyetlerini sürdürmektedir.

2. Türk Dizilerinin Yükselişi

Türk dizilerinin ulusal ve uluslararası arenada yükselişi, Türkiye'nin kültürel diplomasi stratejilerinde önemli bir dönüm noktasını işaret etmektedir. 1980'lerin sonlarında televizyon

³⁴ Cynthia P. Schneider, *Cultural Diplomacy: Hard to Define, But You'd Know It If You Saw It*, (The Brown Journal of World Affairs, 2006), 196.

³⁵ Emrah Aydemir, *Kamu Diplomasisi*, (İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 2018), 58.

³⁶ Fuat Keyman, *Globalization and Turkey: Economy, Society and Culture*, (EUI Working Paper, 2001), 8.

³⁷ Keyman, *Globalization and Turkey: Economy, Society and Culture*.

üretiminde başlayan iyileşmeler, 1990'lı yıllarda Türk televizyon dizilerinin içerik ve prodüksiyon kalitesinin artmasına yol açmıştır. Ancak, Türk dizilerinin gerçek anlamda uluslararası bir fenomen hâline gelmesi, 2000'li yılların başlarında gerçekleşmiştir. Bu süreçte, diziler yalnızca Türkiye'nin yerel izleyicisine değil, aynı zamanda Ortadoğu, Balkanlar, Kuzey Afrika ve Latin Amerika gibi geniş bir coğrafyaya hitap etmeye başlamıştır.

1986 yılında televizyona uyarlanan Çalığı dizisi, Türk televizyon tarihinin önemli yapıtlarından biri olarak kabul edilmektedir ve Türk dizilerinin uluslararası arenada yükselişinin öncüsü olarak değerlendirilmektedir. Reşat Nuri Güntekin'in aynı adlı romanından uyarlanan bu dizi, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde idealist bir öğretmen olan Feride'nin hikâyesini anlatmaktadır. Dizinin başarısı, Türkiye'nin kültürel ve edebî mirasını televizyon aracılığıyla yeniden canlandırma ve ulusal kimliği pekiştirme çabalarının bir parçası olarak görülebilmektedir. Çalığı, Türkiye'nin modernleşme sürecini ve bu süreçteki toplumsal değişimleri dramatize ederek, hem yerel izleyicilere hem de uluslararası izleyiciye Türkiye'nin kültürel değerlerini tanıtmaya fırsatı sunmuştur. Bu dizi, uluslararası alanda büyük bir etki yaratmamış olsa da, Türk televizyon yapımlarının gelecekteki küresel başarısının önünü açmıştır.

1998 yılında yayınlanmaya başlayan Deli Yürek, Türk televizyon dizilerinin uluslararası pazara açılma sürecinde önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Dizi, İstanbul'un arka sokaklarında geçen bir adalet ve intikam hikâyesini merkezine almaktadır. Ana karakter Yusuf Miroğlu, hem Türkiye'de hem de yurt dışında bir halk kahramanı olarak algılanmış ve dizi, özellikle Kafkasya ve Ortadoğu'da büyük ilgi görmüştür. Deli Yürek, ilk olarak Kazakistan'a ihraç edilirken, sonraki süreçte Kafkasya ve Ortadoğu'daki birçok ülkede gösterilmiştir.³⁸ Dizideki ana karakter olan Miroğlu'nun haksızlıklara karşı savaştığı, güçsüz insanların yanında olan ve ilkelerinden asla taviz vermeyen tutumu aynı zamanda da Miroğlu'nun sıradan sade bir vatandaş olması dikkat çekmiştir. Dizinin etki alanı o kadar geniş olmuştur ki Yusuf Miroğlu'nun kirli sakal, siyah pardösü tarzı birçok kişi tarafından benimsenmiştir.³⁹ Dizinin ülke dışında da popüler olması, Türkiye'nin kültürel ürünlerinin sınır ötesine taşınabileceğinin ve bu ürünler aracılığıyla Türkiye'nin uluslararası arenada daha görünür hâle gelebileceğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Kurtlar Vadisi, 2003 yılında yayınlanmaya başlamış ve kısa sürede bir fenomen hâline gelmiştir. Dizi, mafya, siyaset ve derin devlet ilişkilerini merkezine alarak, Türk Devleti'nin kendisine

³⁸ Hürriyet, *Türkiye Dizi İhracatında Dünyada İkinci Sırada*, Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/turkiye-dizi-ihracatinda-dunyada-ikinci-sirada-42423810>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

³⁹ Nazife Güngör, *Televizyonda Gerçekliğin Yeniden Üretilmesi Açısından Deli Yürek*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2012), 916.

yöneltilen tehdidi gizli bir operasyon ile bertaraf etmesini işlemektedir. Dizide Türk ve İslam kültürüne ait motiflerin sıklıkla işlenmesi, ailenin geleneksel yapısının vurgulanması, kadına ve erkeğe çizilen roller birçok coğrafyadaki insanlara doğrudan hitap edebilmiştir.⁴⁰ Bu yapı, diziyi yalnızca bir eğlence ürünü olmaktan çıkararak, aynı zamanda Türkiye'nin politik ve kültürel gücünü birleştiren bir araç hâline getirmektedir. Kurtlar Vadisi, Ortadoğu ve Balkanlar başta olmak üzere birçok ülkede geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış; Arnavutluk, Birleşik Arap Emirlikleri, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan ve Kazakistan gibi ülkelerde büyük ilgi görmüştür.⁴¹ Türkiye'nin bu bölgelerdeki kültürel ve politik etkisini artırmıştır.

2005 yılında yayınlanan Gümüş dizisi, Türk dizilerinin küresel çapta büyük bir ilgi görmeye başladığı dönemin başlangıcını temsil etmektedir. Dizide modern bir aşk hikâyesi anlatılmakta ve bu hikâye, geleneksel Türk aile yapısıyla modernleşme arasında bir köprü kurmaktadır. Ortadoğu'da "Noor" adıyla bilinen dizi, özellikle MBC kanalı aracılığıyla geniş bir Arap izleyici kitlesine ulaşmış ve bölgedeki izleyiciler arasında büyük yankı uyandırmıştır. Dizide verilen özgür kadın imgesi ve özgür kadının erkekten değer görmesi ciddi dikkat çekmiştir. Aynı zamanda dizinin karakterleri geleneksel değerleri ve seküler dünya görüşünü de içselleştirmişlerdir. Bu durum aslında hem geleneksel hem modern olabilmeyi başarmış Türk toplum yapısını göz önüne çıkarmaktadır.⁴² Gümüş; Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Lübnan ve Ürdün gibi ülkelerde gösterilmiş ve 85 milyon Arap izleyiciye ulaşmıştır.⁴³

Binbir Gece (2006) ve Aşk-ı Memnu (2008) dizileri, Türk dizilerinin uluslararası alandaki başarısını pekiştiren önemli yapımlar arasında yer almaktadır. Binbir Gece, zengin ve dramatik anlatımıyla dikkat çekerken, bilhassa Güney Amerika'da büyük bir izleyici kitlesine ulaşmış; Şili, Arjantin, Uruguay, Peru ve Bulgaristan gibi ülkelerde yaygın olarak izlenmiştir.⁴⁴ Aşk-ı Memnu ise, Halit Ziya Uşaklıgil'in klasik romanından uyarlanmış olup, ataerkil toplum yapısını ve bu yapıdan sapıldığında istenmeyen sonuçların olduğunu nihayetinde ise yeniden ataerkil yapıya dönüldüğünü işlemektedir. Bu yapı içerisinde kadınların ve erkeklerin rolü de belirlidir. Kadınlar evin yöneticileri iken parayı erkek verdiği için evle ilgili konularda dahi karışmıyor gibi görünseler dahi son söz

⁴⁰ Emine Kılıçaslan, *Bölgesel Güç Olma Bağlamında Siyasal Pazarlama Açısından Kamu Diplomasisi: Kurtlar Vadisi Dizisi Söylem Analizi*, Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, (İstanbul: Meriç Yayıncılık, 2021), 167-85.

⁴¹ Ceyhan Kuburlu, *Kurtlar Vadisi'ni 30 Ülkeye Sattı, 'Filistin'in Maliyeti 10 Milyon Doları da Aşacak*, Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kurtlar-vadisi-ni-30-ulkeye-satti-filistin-in-maliyeti-10-milyon-dolari-da-asacak-15007615>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁴² A. Çağlar Deniz, *Gümüş Dizisinin Arap Kamuoyuna Etkileri: Bir Sosyal Medya İncelemesi*, (Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010), 50-67.

⁴³ KASAM, *ABD'den Sonra En Fazla Dizi İhrac Eden Ülke Türkiye*, <https://kasam.org/abdden-sonra-en-fazla-dizi-ihrac-eden-ulke-turkiye/>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁴⁴ Haber3, *Türk Dizileri Pembe Dizi Ülkesi Latin Amerika'yı İşgal Etti*, <https://www.haber3.com/kultur-sanat/turk-dizileri-pembe-dizi-ulkesi-latin-amerikayi-isgal-etti-haberi-3044748>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

erkeklerindir. Aşk-ı Memnu, birçok ülkede geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır. Arjantin, Şili, Meksika, Sırbistan ve Hırvatistan gibi ülkelerde büyük ilgi görmesinin yanı sıra, İtalya, ABD ve Romanya gibi ülkelerde uyarlanmıştır.⁴⁵ Bu dizinin başarısı neticesinde Türk dizilerinin uluslararası arenada nasıl bir kültürel cazibe merkezi hâline gelebileceğini ortaya çıkmaktadır. Nitekim Aşk-ı Memnu'nun çekildiği yalıtı görmek isteyen yabancı turistler ciddi bir turizm potansiyeli de yaratmıştır.⁴⁶

2009 yılında yayınlanmaya başlayan Ezel dizisinde de ataerkil yapı güçlü, acımasız, şiddete meyilli, karar alan ve uygulayan erkek figürler ile daha pasif, bakıma muhtaç, cinsel arzu nesnesi ya da fethat kadın roller üzerine kurgulanmıştır. İntikam duygusu ve filminin işlendiği dizide kabadayı olan Ramiz karakterinin aynı zamanda çok kitap okuyan ve bu kitaplara da referans veren birisi olması ve bunu hikâyeleştirmesi de ciddi dikkat çekmiştir.⁴⁷ Bu dizi, özellikle Latin Amerika ve Doğu Avrupa'da büyük bir popülerite kazanmış; Arjantin, Brezilya, Kolombiya, Bulgaristan ve Romanya gibi ülkelerde gösterilmiştir.⁴⁸ Ezel, evrensel temalar üzerinden geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır.

Öyle Bir Geçer Zaman Ki (2010) ve Fatmagül'ün Suçu Ne? (2010), Türk televizyon dizilerinin uluslararası başarı hikayesini devam ettiren önemli yapımlar arasında yer almaktadır. Öyle Bir Geçer Zaman Ki, Türkiye'nin yakın tarihini işleyerek, Türkiye'nin toplumsal değişimlerini kronolojik bir sırayla uluslararası izleyiciye sunmaktadır. Öyle Bir Geçer Zaman Ki ve Fatmagül'ün Suçu Ne?, dizileri cinsel saldırı ve toplumsal adalet gibi hassas temaları işleyerek, hem Türkiye'de hem de yurt dışında geniş bir yankı uyandırmıştır.⁴⁹ Öyle Bir Geçer Zaman Ki; Bosna-Hersek, Bulgaristan, Karadağ ve Kuzey Makedonya başta olmak üzere birçok ülkede yoğun şekilde izlenmiştir. Fatmagül'ün Suçu Ne?; Ortadoğu, Kuzey Afrika, Güney Asya, Avrupa ve Latin Amerika'da bulunan birçok ülkede, örneğin İspanya, Pakistan, Mısır, Tunus, Hindistan ve Peru'da gösterilmiştir.⁵⁰

⁴⁵ T24, *Aşk-ı Memnu İtalya'da*, <https://t24.com.tr/haber/ask-i-memnu-italyada,117915>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁴⁶ Hürriyet, *Aşk-ı Memnu Sevgisi*, <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/televizyon/ask-i-memnu-sevgisi-42497011>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁴⁷ Mevlüt Can Koçak ve Arzu Kalafat Çat, *TV Dizilerinde İntikam Söylemi: Ezel Dizisi Üzerine Bir İnceleme*, (İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2022), 181-201.

⁴⁸ Sabah, *Ezel Rüzgarı Latin Amerika'da*, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2015/08/20/ezel-ruzgari-latin-amerikada>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁴⁹ Pınar Özgökbel Bilis ve Ali Emre Bilis, *Kadına Yönelik Cinsel Şiddetin Medyada Temsili: Fatmagül'ün Suçu Ne? Ve Öyle Bir Geçer Zaman Ki Adlı Televizyon Dizileri Örnekleri*, (Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi, 2013), 95-112.

⁵⁰ Fanatik, *Fatmagül Latin Dünyasını Kasıp Kavuruyor*, <https://www.fanatik.com.tr/plus/fatmagul-latin-dunyasi-kasip-kavuruyor-1346702> Erişim Tarihi: 30.08.2024.

2011 yılında yayınlanmaya başlayan Muhteşem Yüzyıl, Türk televizyon dizilerinin uluslararası başarılarının zirvesini temsil etmektedir.⁵¹ Osmanlı İmparatorluğu'nun Kanuni Sultan Süleyman dönemini konu alan bu dizi, sadece Türkiye'de değil, dünya genelinde geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış ve Osmanlı tarihine yönelik büyük bir merak uyandırmıştır. Dizinin yapısı itibariyle resmî tarih anlatımından farklı bir şekilde karakterlerin aşkları zaafı, pişmanlıkları, ihtirasları ve zaafı da işlenmesinden ötürü izleyici karakterler ile kendilerini özdeşleştirebilmişlerdir.⁵² Muhteşem Yüzyıl; Ortadoğu, Balkanlar, Güney Asya ve Latin Amerika başta olmak üzere 70'ten fazla ülkede gösterilmiştir. Bu ülkeler arasında Suudi Arabistan, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Malezya, Şili, Brezilya ve Azerbaycan gibi farklı coğrafyalardan ülkeler bulunmaktadır.⁵³

Diriliş: Ertuğrul, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş dönemini konu alarak, Türkiye'nin tarihsel anlatısını güçlendiren bir başka önemli yapımla değerlendirilmektedir. 2014 yılında yayınlanmaya başlayan bu dizi, hem Türkiye'de hem de dünya genelinde büyük bir izleyici kitlesine ulaşmıştır. Türk ve İslam figürlerinin sıkça kullanıldığı ve hiyerarşik yapının vurgulandığı dizide karakterlerin ideallerinden ve değerlerinden vazgeçmeden mücadele etmeleri görülmektedir. Türkiye'nin kültürel diplomasisine ve yumuşak güç stratejilerine katkı sağlamaktadır. Diriliş: Ertuğrul; Ortadoğu, Balkanlar, Güney Asya ve Latin Amerika'da geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış, Endonezya, Pakistan, Mısır, Arnavutluk, Ürdün ve Brezilya gibi ülkelerde gösterilmiştir.⁵⁴

Vatanım Sensin (2016) ve Mucize Doktor (2019) gibi diziler, Türk televizyon dizilerinin uluslararası alandaki etkisini sürdüren diğer örnekler olarak değerlendirilmektedir. Vatanım Sensin, Balkan Savaşlarından başlayarak Türk ulusunun Kurtuluş Savaşı sonuna kadar olan dönemini anlatarak, Türkiye'nin ulusal mücadelesini ve bağımsızlık ruhunu uluslararası izleyiciye sunmaktadır. Ana karakter Cevdet'in kızlarına verdiği isimler olan Hilal ve Yıldız da Cevdet'in milliyetçilik anlayışına ve vatan sevgisine vurgudur.⁵⁵ Vatanım Sensin, Ortadoğu ve Balkanlar'da yaygın olarak izlenmiş, Sırbistan, Arnavutluk ve Ürdün gibi ülkelerde gösterilmiştir.⁵⁶ Mucize Doktor, tıp temalı modern bir anlatı sunarak, Türkiye'nin sağlık sistemi ve toplumsal yapısını evrensel temalarla

⁵¹ Ahmet İşcan, Ali Faik Demir ve Melis Özdemir, *Soap Opera Diplomacy as An Element Of Soft Power: Comparison Of Soap Operas The Magnificent Century And Jewel In The Palace*, (GSU Managerial and Social Sciences Letters, 2023), 143-62.

⁵² Fatma Murat ve Gökhan Gökgez, *Türk Dizilerinin Tarih Kurgusu: Muhteşem Yüzyıl, Payitaht Abdülhamid, Kuruluş Osman*, (Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi, 2022), 130-50.

⁵³ İndytürk, *Türk Dizileri Latin Amerika'da Büyük İlgi Görüyor*, <https://www.indyturk.com/node/530656>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁵⁴ NTV, *Diriliş: Ertuğrul O Ülkelerde 200 Milyon İzlendi*, <https://www.ntv.com.tr/galeri/yasam/dirilis-ertugrul-o-ulkelerde-200-milyon-izlendi,W3Y1tibrDUORtVp2cTMK0g>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁵⁵ Gülcan Işık, *Vatanım Sensin Dizisi Ve Hafızalarda Canlanan Bayrak Olayı*, (Erciyes İletişim Dergisi, 2017), 182-94.

⁵⁶ Gazete Duvar, *Vatanım Sensin 50 Ülkeye Gidiyor*, <https://www.gazeteduvar.com.tr/hayat/2017/02/21/vatanim-sensin-50-ulkeye-gidiyor>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

birleştirmektedir. Mucize Doktor, başta Güney Kore, İspanya ve Arjantin olmak üzere 20'den fazla ülkede gösterilmiş ve büyük ilgi görmüştür.⁵⁷ Bu yapımlar, Türkiye'nin kültürel ve sosyal değerlerini uluslararası izleyici kitlesine tanıtarak, Türkiye'nin kamu diplomasisi stratejilerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Masumlar Apartmanı (2020), psikolojik drama türünde bir yapımlar olarak, Türk dizilerinin çeşitliliğini ve derinliğini uluslararası izleyicilere sunmuştur. Masumlar Apartmanı, Ortadoğu ve Avrupa'da yaygın olarak izlenmiş, Suudi Arabistan, Katar, İspanya ve Hırvatistan gibi ülkelerde büyük ilgi görmüştür.⁵⁸ Bu dizi, psikolojik ve toplumsal sorunları ele alarak, Türkiye'nin modern toplumsal yapısını ve bireylerin iç dünyalarını ortaya koymakta, bu yönüyle geniş bir izleyici kitlesine ulaşmaktadır.

Türk dizilerinin uluslararası arenada yükselişi, Türkiye'nin kültürel diplomasisi ve yumuşak güç stratejilerinde önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Bu diziler, Türkiye'nin tarihsel mirasını, toplumsal yapısını ve modernleşme sürecini ele alarak, hem yerel hem de uluslararası izleyici kitlesine güçlü bir etki yaratmaktadır. Çalığışu ve Deli Yürek gibi erken dönem yapımlar, Türk televizyon dizilerinin uluslararası arenaya açılmasının öncüsü olmuş, Kurtlar Vadisi ve Gümüş gibi diziler ise Türkiye'nin yabancı toplumlar üzerinde kültürel etkisini artırmada kritik roller oynamıştır. Muhteşem Yüzyıl, Diriliş: Ertuğrul ve diğer başarılı diziler, Türk tarihini ve motiflerini ön plana çıkararak Türkiye'nin uluslararası imajını daha tanınır hâle getirmişlerdir. Bu dizilerin ulaştığı geniş izleyici kitlesi, Türkiye'nin kültürel etkisini artırmış ve Türk kültürünün yaygınlaşmasına vesile olmuşlardır.

3. Türk Dizilerinin Kamu Diplomasisine Katkısı

Türk dizileri, son yıllarda Türkiye'nin kültürel diplomasisi stratejilerinin en etkili araçlarından biri hâline gelmiştir. Devlet nezdinde planlı bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkmamış olsa da kendiliğinden gelişen ve yabancı toplumlar nezdinde popülerite kazanan Türk dizileri, kültürel diplomasi çerçevesinde Türkiye'ye önemli katkılar sunmaktadır. Bu bağlamda, Türk dizileri, Türk kültürel değerlerini, Türk tarihini ve modern yaşam tarzını yabancı izleyicilere sunarak, Türkiye'nin uluslararası arenadaki imajını güçlendirmekte ve yabancı toplumlar nezdinde Türk imajını olumlu bir şekilde inşa etmektedir. Türk dizilerinin uluslararası alandaki etkisi, yalnızca birer eğlence aracı

⁵⁷ Mynet, *Mucize Doktor Rekorlarına Bir Yenisini Daha Ekledi*, <https://www.mynet.com/mucize-doktor-rekorlarına-bir-yenisini-daha-ekledi-282570-mymagazin>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁵⁸ Televizyon Gazetesi, *Masumlar Apartmanı Dizisine Olan İlgi Yurt Dışında Adeta Patlama Yaptı*, <https://televizyongazetesi.com/masumlar-apartmanı-dizisine-olan-ilgi-yurt-disinda-adeta-patlama-yapti/1285526>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

olmalarının ötesine geçerek, Türkiye'nin kamu diplomasisi stratejilerine önemli katkılar sağlamaktadır.

Türk dizi sektörü, son yıllarda uluslararası alanda büyük bir yükseliş göstererek önemli bir kültürel ihracat kalemi haline gelmiştir. Türkiye'de üretilen diziler, hem içerik zenginliği hem de kaliteli yapım değerleri ile dikkat çekmekte, bu özellikleri sayesinde geniş bir coğrafyada büyük bir izleyici kitlesine ulaşmaktadır. 1990'ların sonlarından itibaren Türk dizilerinin artan popülaritesi, sadece yerel izleyicilerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda Orta Doğu, Balkanlar, Latin Amerika ve Uzak Doğu gibi farklı kültür ve coğrafyalarda da büyük ilgi görmüştür.⁵⁹ Bu bağlamda, Türk dizileri, kültürel diplomasi ve yumuşak güç unsurları olarak Türkiye'nin uluslararası alandaki imajını ve etkisini güçlendiren önemli araçlar arasında yer almaktadır. Türkiye'nin televizyon endüstrisi, sadece ekonomik bir başarı öyküsü olmakla kalmayıp, aynı zamanda uluslararası arenada kültürel etkileşimin ve karşılıklı anlayışın pekiştirilmesine de katkıda bulunmaktadır.

Bu katkıyı daha iyi anlamak için, Türk dizilerinin kamu diplomasisine nasıl katkı sağladığını belirli parametreler üzerinden incelemek gerekmektedir. Bu parametreler aşağıdaki biçimde sıralandırılabilir:

- Kültürel etki
- Uluslararası kabul
- Duygusal bağ kurma yeteneği
- Dizi turizmi

Kültürel etki, bir ülkenin sunduğu kültürel ürünlerin, o ülkenin tarihi, gelenekleri, dili, sanatı ve yaşam tarzını yansıtmaya kapasitesiyle doğrudan bağlantılıdır. Bu tür ürünler, izleyicilere sadece bir eğlence aracı sunmanın ötesine geçerek, o ülke hakkında derinlemesine bilgi ve anlayış kazandırma potansiyeli taşımaktadır. Türk dizileri, bu bağlamda, Türkiye'nin zengin tarihini, çeşitli geleneklerini ve günlük yaşam pratiklerini küresel bir izleyici kitlesine ulaştırmakta ve böylece kültürel bağları güçlendirme olasılığına sahiptir.⁶⁰ İzleyiciler, bu diziler aracılığıyla Türk kültürüne dair daha önce aşına olmadıkları unsurlarla tanışmakta ve bu durum kültürler arası etkileşimi artırmaktadır. Bu bağlamda incelenmesi gereken dizilerden birisi *Aşk-ı Memnu*'dur. *Aşk-ı Memnu* dizisi, Türkiye'nin modernleşme sürecinin izlerini taşıyan ve üst sınıf yaşam tarzını yansıtan bir yapım olarak yabancı toplumların dikkatini çekmiştir. Özellikle kadınların birey olarak hareket edebilmeleri ve biat

⁵⁹ Mete Doğanay ve Mansur Kanuralp Aktaş, *Türkiye'de Televizyon Dizisi Sektörü*, (Öneri Dergisi, 2021), 852-78. DOI: 10.14783/marueri.944236

⁶⁰ Deniz Göktürk, *Turkish Delight—German Fright: Migrant Identities in Transnational Cinema*, (Television & New Media, 2010), 433-48.

kültürüne karşı çıkmaları Ortadoğu toplumlarını ciddi derecede etkilemiş ve dizini popülaritesini arttırmıştır. Türk Medeni Kanunu ile elde ettiği haklara hala sahip olamayan Ortadoğu coğrafyasında yaşayan kadınlar için dizi önemli bir kültürel değişimi de simgelemektedir.

Bir diğer önemli dizi olan *Diriliş: Ertuğrul*, Türkiye'nin tarihsel mirasını ve kültürel kimliğini, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş dönemini ve Türklerin tarihsel kökenlerini izleyicilere tanıtmaktadır. Dizi, ulusal kimlik, Türk töresi, gelenek, anane ve örf gibi unsurları ön plana çıkararak, izleyicilerin Türk tarihine olan ilgisini artırmaktadır. Dizide geçen ritüeller, takı ve kıyafetler ile törenin vurgulandığı sahneler izleyici tarafından gerçek hayatlarına uygulanmakta ve takılar ile kıyafetler başta olmak üzere kullanılmaktadır.⁶¹ Bu alanda kültürel etki yaratan bir diğer dizi de toplumsal sorunlara değinen *Fatmagül'ün Suçu Ne?* dizisidir. Dizi, cinsel saldırı ve kadın hakları gibi önemli meseleleri ele alarak, izleyicilere sosyal adalet ve insan hakları konularında farkındalık kazandırmıştır. Toplumsal adalet ve cinsiyet eşitliği gibi evrensel temaları işleyen bu dizi, izleyicilerin bu konulardaki duyarlılıklarını artırmış ve toplumsal bilinç oluşturmuştur. Özellikle toplu tecavüz vakalarının gündelik bir olay hâline geldiği Hindistan ve Pakistan gibi ülkelerde⁶² *Fatmagül* karakterinin yaşadığı olay ve sonrasında gelişmeler bu ülkelerdeki kadınların ciddi dikkatini çekmiş, diziyi izleyici olarak yansıtmıştır.

Kültürel etki alanında ciddi başarı gösteren bir diğer dizi ise siyasi ve güvenlik meselelerine odaklanan *Kurtlar Vadisi*'dir. Kurgu olan dizide bir istihbarat ajanının ülkenin en güçlü suç örgütünün içerisine sızması ve ülkesi için mücadele etmek için önceki hayatından vazgeçmesi konusu Türk istihbaratının ne denli güçlü olduğu çerçevesinde işlenmiştir. Dizinin ana karakterinin iyi yetiştirilmiş bir istihbarat ajanı olarak suç örgütüne adım adım zarar vermesi ve neticesinde de en üst makama erişerek sistemi çökertmesi, Türk istihbarat elemanlarının ne denli iyi yetişmiş olduğu ve ülkeleri için her şeyi göze alabilecekleri vurgusu yapılmıştır. Buna ek olarak suç örgütü üyelerinin dahi belirli kuralları ve sınırları olduğu, kişiler suç örgütüne üye olsalar da merhamet, kardeşlik, gelenekler gibi kavramların da önemi vurgulanmıştır. Dizi, bu kavramlar çerçevesinde verdiği mesajlarla birçok yabancı toplum üzerinde kültürel etki yaratmıştır.

Son olarak, Muhteşem Yüzyıl dizisi, Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak döneminde imparatorluğun gücünü ve ihtişamını yansıtan bir yapım olarak, 70'ten fazla ülkede yayınlanmış⁶³ ve

⁶¹ TRT Market, *Diriliş Dizisi Aksesuarları*, https://www.trtmarket.com/dirilis-dizisi-aksesuarlari?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwodC2BhAHEiwAE67hJPUgeYAwist4ZTPlCe6a-O-SaeCWCybtUAKXLxjBs4s1hfSwOhW5ThoChRYQAvD_BwE, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁶² Sözcü, *Ülkeyi Karıştıran Olay: Genç Kadına Trende Toplu Tecavüz*, <https://www.sozcu.com.tr/ulkeyi-karistiran-olay-genc-kadina-trende-toplu-tecavuz-wp7168557>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁶³ Habertürk, *Süleyman'ın İtalya Seferi*, <https://www.haberturk.com/medya/haber/830894-suleymanin-italya-seferi>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

özellikle Orta Doğu, Balkanlar, Güney Asya ve Latin Amerika gibi bölgelerde geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır. Bu geniş kabul, dizinin uluslararası alandaki popülaritesinin ve Türk kültürünün birçok ülkede kabul gördüğünün bir göstergesidir. Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak dönemini ele alan dizi, izleyicilere Türk tarihini zaferlerle birlikte sunarken, karakterlerin özel hayatlarını da gözler önüne sermiş ve yabancı toplumlarca en çok merak edilen harem kavramını işlemiştir. Bu sayede dizi, yabancı toplumlar arasında merak uyandırarak kültürel etki yaratmayı başarmıştır.

Kültürel diplomasının etkinliği, büyük ölçüde sunulan kültürel ürünlerin uluslararası alanda kabul görmesine bağlıdır. Türk dizilerinin uluslararası başarısı, bu ürünlerin farklı coğrafyalardaki izleyiciler tarafından benimsenmesiyle kendini göstermektedir. Bu etkileşim, dizilerin hikâye anlatımındaki evrensel temalar, karakterlerin derinliği ve yüksek üretim kalitesi sayesinde mümkün olmaktadır. Kültürel ürünlerin uluslararası kabul görmesi, bir ülkenin yumuşak güç kapasitesini artırırken, izleyicilerle kurulan etkileşim de kültürel diplomasının sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Bu bağlamda, *Aşk-ı Memnu* dizisi, özellikle Orta Doğu ülkelerinde geniş bir izleyici kitlesine ulaşarak, Türk dizilerinin bu bölgede ne denli kabul görebileceğini ortaya koymuştur. Dizinin Arap dünyasındaki popülaritesi, sadece bir eğlence ürünü olmanın ötesine geçerek, izleyicilerle güçlü bir kültürel bağ kurmuştur. *Aşk-ı Memnu*, dünya çapında kabul gören drama türünü aşk ve aile çerçevesinde işlemesi sayesinde, farklı kültürlerdeki izleyicilerin de ilgisini çekmiştir. Arap coğrafyasında ciddi talep görmesinin sebebi, zengin ve modern görünümlü bir ailede bile kadın ve erkek rollerinin bu toplumdaki gibi belirgin olması olarak kabul edilebilir. Dizide, Arap toplumlarının belirgin aile yapısı özelliği olan kadının evin hâkimi olarak görünmesine rağmen, erkeğin parayı sağlayan kişi olmasından ötürü evin işlerine karışmıyor gibi görünse de istemediği durumlara doğrudan müdahale edebilmesi durumu vardır. Bu durum, Arap coğrafyasında yaşayan kişilerin dizide kendilerinden esintiler bulmalarına vesile olmuştur.

Benzer şekilde, *Diriliş: Ertuğrul*, Türkiye'nin tarihsel mirasını ve kültürel kimliğini ön plana çıkararak, uluslararası alanda büyük bir ilgi uyandırmıştır. Dünyanın en büyük imparatorluklarından birisi olan Osmanlı İmparatorluğu'nun nasıl kurulduğu ve döneme yönelik ritüeller, töre ve geleneklerin gösterilmesi ile dizi özellikle Orta Doğu, Güney Asya ve Balkanlar'da geniş bir izleyici kitlesi kazanmıştır.⁶⁴ Dizi aynı zamanda, Pakistan, Endonezya ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde oldukça yüksek izlenme oranlarına ulaşmış ve farklı dillere çevrilerek yayınlanmıştır.⁶⁵ Bu durum, Türk kültürünün ve tarihinin diğer kültürlerde nasıl büyük bir ilgi gördüğünü ve dizinin uluslararası

⁶⁴ TRT Haber, *Pakistan'da Diriliş Ertuğrul'un İlk Bölümü 100 Milyondan Fazla İzlendi*, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/pakistanda-dirilis-ertugrulun-ilk-bolumu-100-milyondan-fazla-izlendi-575269.html>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

⁶⁵ NTV, *Diriliş: Ertuğrul O Ülkelerde 200 Milyon İzlendi*, <https://www.ntv.com.tr/galeri/yasam/dirilis-ertugrul-o-ulkelerde-200-milyon-izlendi,W3Y1tibrDUOrtVp2cTMK0g>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

arenada güçlü bir etkileşim kurduğunu göstermektedir. Fatmagül'ün Suçu Ne? dizisi ise tecavüze uğrayan ve rutin hayatı alt üst olan bir kadının mücadelesini gözler önüne sererek Latin Amerika, Güneydoğu Asya ve Orta Doğu gibi bölgelerde geniş izleyici kitlesine ulaşmış ve kadınların ikinci planda kaldığı ülkeler başta olmak üzere birçok ülkede yabancı toplumlar tarafından kabul görmüştür. Kadın hakları ve toplumsal adalet temalarını ele alan dizi, bu konulara dair farkındalık yaratmıştır. Bir diğer uluslararası kabul gören dizi olan Kurtlar Vadisi, başta Orta Doğu ve Balkanlar olmak üzere, birçok ülkede geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır. Dizideki katmanlı senaryo ve Türk istihbaratının bir elemanının büyük bir suç örgütünü tek başına yok etmesi bunu yaparken de mafyanın sempati yaratan raconlarını⁶⁶ ortaya koyması ile yabancı toplumların merakını cezbetmiş ve uluslararası kabul almıştır. Son olarak, Muhteşem Yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun Kanuni Sultan Süleyman dönemini anlatan bir dizi olarak, İmparatorluğun en merak edilen ve en ihtişamlı dönemini gözler önüne sererek yabancı toplumların merakını ciddi derecede cezbetmeyi başarmıştır. Harem başta olmak üzere, Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim ve ordu düzeninin de anlatıldığı dizi 70'ten fazla ülkede yayınlanarak ciddi kabul görmüştür.

Şekil 2: Türk Dizilerinin Yayınlandığı Ülkeler

Dizi Adı	Yayınlandığı Ülkeler
Deli Yürek	Kazakistan
Kurtlar Vadisi	Filistin, Birleşik Arap Emirlikleri, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan ve Kazakistan, Arjantin, Şili, Sırbistan, Kosova, Hırvatistan, Çin, Hindistan, Arnavutluk
Gümüş	Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Lübnan, Ürdün
Binbir Gece	Şili, Arjantin, Uruguay, Peru, Bulgaristan
Aşk-ı Memnu	Arjantin, Şili, Meksika, Sırbistan, Hırvatistan, İtalya, ABD, Romanya
Ezel	Arjantin, Brezilya, Kolombiya, Bulgaristan, Romanya

⁶⁶ Birikim Dergisi, *Omerta Beka Racon*, <https://birikimdergisi.com/guncel/10614/omerta-beka-racon#:~:Omerta-Racon&text=Omerta%20yayasas%C4%B1%20%C4%B0talyan%20su%C3%A7%20%C3%B6rgütleri%20BCtlerinin,%20konu%C5%9Fmama%20%20gizleme%20kural%C4%B1%20de%C4%9Fildir>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

Öyle Bir Geçer Zaman Ki	Bosna-Hersek, Bulgaristan, Karadağ, Kuzey Makedonya
Fatmagül'ün Suçu Ne?	İspanya, Pakistan, Mısır, Tunus, Hindistan, Peru
Muhteşem Yüzyıl	Suudi Arabistan, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Malezya, Şili, Brezilya, Azerbaycan
Diriliş: Ertuğrul	Endonezya, Pakistan, Mısır, Arnavutluk, Ürdün, Brezilya
Vatanım Sensin	Sırbistan, Arnavutluk, Ürdün
Mucize Doktor	Güney Kore, İspanya, Arjantin
Masumlar Apartmanı	Suudi Arabistan, Katar, İspanya, Hırvatistan

Kültürel diplomasiinin üçüncü parametresi olan izleyicinin kültürel ürünle duygusal bir bağ kurabilmesi, bu ürünün etkisini kat kat artıran kritik bir parametredir. Duygusal bağ, izleyicinin karakterlerle özdeşleşmesini sağlamakta ve bu özdeşleşme, izleyicinin sunulan kültürel değerlere daha açık olmasına yol açmaktadır. Türk dizilerindeki karakterler ve hikâyeler, izleyicilerin kendi yaşamlarından parçalar bulabileceği evrensel temalar üzerine kurulmuştur. Bu sayede, izleyiciler yalnızca dizilerin dramatik akışına kapılmakla kalmamakta, aynı zamanda dizilerde sunulan kültürel değerleri de daha içtenlikle benimseyebilmektedir. Duygusal bağın kurulması, izleyicilerin o ülkeye dair olumlu bir algı geliştirmesine ve kültürel ürünlerin sunduğu mesajların daha derin bir etki yaratmasına olanak tanımaktadır. Bu minvalde, öncelikle Aşk-ı Memnu dizisi, karakterlerinin karmaşık duygusal dünyaları ve yasak aşk temasıyla izleyicilerle derin bir duygusal bağ kurmayı başarmıştır. Behlül ve Bihter arasındaki aşk, evrensel bir tema olan yasak aşkı işlerken, izleyicilerin empati kurmasını sağlamış ve dizinin popülaritesini artırmıştır. Bu güçlü duygusal etki, izleyicilerin diziyeye olan ilgisini sürekli kılmıştır. İkinci olarak, Diriliş: Ertuğrul dizisinde Ertuğrul Bey'in adalet, özgürlük ve inanç için verdiği mücadele, izleyicilerde güçlü bir duygusal etki yaratmıştır. Ertuğrul'un inancı ve kararlılığı, izleyicilerin onunla özdeşleşmesini sağlamış ve bu durum, Türk tarihine ve kültürel değerlerine olan ilgiyi pekiştirmiştir. Ertuğrul'un mücadelesi, izleyicilere sadece bir kahramanlık öyküsü sunmakla kalmamış, aynı zamanda izleyicilerde Türk tarihi, kültürü, örfü ve geleneğine dairde bir merak uyandırmıştır.

İzleyici ile duygusal bağ kuran bir diğer dizi olan Fatmagül'ün Suçu Ne? dizisinde Fatmagül karakterinin yaşadığı zorluklar ve adalet arayışı, izleyicilerin empati kurmasına yol açmış ve toplumsal adalet konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamıştır. Fatmagül'ün hikayesi, cinsel saldırı ve adalet arayışı gibi evrensel temaları işlerken, izleyicilerde güçlü duygusal tepkiler uyandırmış ve bu tepkiler, izleyicilerin Türkiye'nin sosyal dinamiklerine dair daha derin bir anlayış geliştirmelerine katkıda bulunmuştur.

İzleyicinin karakterler ile güçlü bağlar kurduğu bir diğer dizi olan Kurtlar Vadisi dizisinde, bir istihbarat ajanı olarak devleti için tüm zorluklara rağmen hizmet eden Polat karakteri, kadın avukat olarak suç dünyasında korkmadan mücadele eden Elif karakteri ve suç örgütü lideri olmalarına rağmen Süleyman karakteri ve konsey üyelerinin yaşamları yabancı toplum üyelerinin kendilerinden birer kesit bulduğu hayatlar olarak duygusal bağ kurulmasına vesile olmuştur. Son olarak, Muhteşem Yüzyıl dizisindeki karakterlerin devlet kademesindeki tavırları ve duygusallıkları ile özel hayatlarındaki tavır ve duygusallıkları arasındaki farklılık ve dönüşümler izleyicinin dikkatini çekmiştir. Özellikle Hürrem karakterinin güçlü bir kadın olarak en aşağıdan en yukarıya gerçekleştirdiği mücadele ve mutlak güç sahibi olan Kanuni Sultan Süleyman ile ilişkisi izleyicilerde güçlü bir duygusal bağ oluşturmuş, bu duygusal bağ, izleyicilerin Osmanlı tarihine dair daha büyük bir ilgi geliştirmesine ve Türk kültürel mirasına olan saygılarını artırmasına yol açmıştır.

Kültürel diplomasinin son parametresi olan dizi turizmi olgusu, kültürel diplomasinin etkilerini somut bir şekilde ortaya koymakta ve bir dizinin çekildiği mekânların izleyiciler için cazip turistik destinasyonlara dönüşebileceğini göstermektedir. Bu durum, o ülkeye olan ilgiyi artırırken, kültürel diplomasinin dolaylı bir sonucu olarak ekonomik faydalar da sağlamaktadır. Türk dizilerinin uluslararası alanda yarattığı turizm hareketliliği, kültürel ürünlerin yalnızca televizyon ekranlarında kalmadığını, aynı zamanda gerçek dünyada da izleyiciler üzerinde kalıcı izler bırakabildiğini kanıtlamaktadır. *Aşk-ı Memnu* dizisinin çekildiği İstanbul'daki tarihî ev, dizinin popüleritesinin ardından turistik bir cazibe merkezi haline gelmiştir.⁶⁷ Yabancı turistler, dizide gördükleri bu mekânı ziyaret ederek, sadece dizinin atmosferini solumakla kalmamış, aynı zamanda İstanbul'un tarihi ve kültürel zenginliklerini de keşfetme fırsatı bulmuşlardır. Bu durum, Türkiye'nin kültürel diplomasi çabalarına somut bir katkı sağlamış ve İstanbul'un uluslararası turizmdeki cazibesini artırmıştır. *Diriliş: Ertuğrul* dizisinin çekim mekanları, özellikle Orta Doğu ve Güney Asya'dan gelen turistler için cazip bir destinasyon hâline gelmiştir. Dizi sayesinde, Türkiye'nin doğal güzellikleri ve tarihsel dokusu, geniş bir izleyici kitlesine tanıtılmış ve bu izleyiciler, dizide gördükleri yerleri gerçek hayatta

⁶⁷ Patronlar Dünyası, *Aşk-ı Memnu Yalisına Turist Akını Sürüyor*, <https://www.patronlardunyasi.com/ask-i-memnu-yalisina-turist-akini-suruyor>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

ziyaret etmek istemişlerdir.⁶⁸ Diriliş: Ertuğrul'un çekildiği mekânların yarattığı bu turistik ilgi, Türkiye'nin kültürel mirasını tanıtarak, kültürel diplomasi çabalarına katkıda bulunmuş ve aynı zamanda yerel ekonomiye fayda sağlamıştır. Fatmagül'ün Suçu Ne? dizisinin popülaritesi, İzmir ve çevresindeki bölgelere olan turistik ilgiyi artırmıştır. Dizinin sahnelerinin geçtiği yerler, dizi turizminin bir parçası olarak Türkiye'nin turistik cazibesine katkıda bulunmuş, yerli ve yabancı turistler bu mekanları ziyaret ederek dizinin atmosferini deneyimlemiştir. Bu durum, dizinin kültürel etkisinin sadece ekranda kalmadığını, aynı zamanda Türkiye'nin farklı bölgelerine turizm getirisi sağladığını göstermektedir. Kurtlar Vadisi dizisinin çekim yerleri, Türk ve yabancı hayranlar tarafından sıkça ziyaret edilen turistik noktalara dönüşmüştür.⁶⁹ Dizinin popüler mekânlarından biri olan Korcan Aile Çay Bahçesi (Duran Emmi'nin Kahvesi) gibi yerler, dizi turizminin bir parçası olarak Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkı sağlamıştır. Hatta dizide karakterlerin oturduğu köşe günümüzde dizideki orijinal haline uygun olarak korunmuş ve turistler çay bahçesine geldiklerinde bu köşede fotoğraf çektirmektedirler. Son olarak, Muhteşem Yüzyıl dizisinin geçtiği Topkapı Sarayı ve diğer saray mekânları, dizinin uluslararası popülaritesinin ardından büyük bir turistik ilgi görmüştür.⁷⁰ Turistler, dizide gördükleri saray ve tarihi mekânları ziyaret ederek Osmanlı İmparatorluğu'nun ihtişamını ve tarihi atmosferini deneyimlemek istemiştir. Bu durum, Türkiye'nin kültürel mirasını uluslararası turistlere tanıtmakta ve Türkiye'nin turistik cazibesini önemli ölçüde artırmaktadır.

Bu parametreler ışığında Türk dizileri, kültürel diplomasi ve uluslararası ilişkiler açısından stratejik bir değere sahiptir. Bu diziler, yarattığı kültürel etki, yabancı toplumlar tarafından kabul görmesi, dizi karakterleri ile izleyicini bağ kurması ve dizilerin çekildiği mekânların turistik yerler haline gelmesiyle Türkiye'nin kültürel diplomasisine ciddi katkıda bulunmaktadır. Bu durum, Türkiye için uluslararası topluluk içindeki işbirliği fırsatlarını artırmakta ve kültürel çeşitlilik sayesinde daha zengin bir dünya diyaloguna olanak sağlamaktadır.

Sonuç

Türk dizileri, kültürel diplomasi aracı olarak, Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu diziler, Türkiye'nin tarihsel olaylarını, toplumsal normlarını, geleneksel ve modern yaşam tarzlarını dramatik ve çekici hikâyelerle sunarak,

⁶⁸ İsmi naz Çınar Şahin ve Yasin Acar, *Televizyon Dizilerinin Ekonomi Ve Turizm Üzerindeki Etkileri: Diriliş Ertuğrul Örneği*, (Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 2021), 328-46.

⁶⁹ Ahmet Qadir Ali, *Türk Dizileri Çok Boyutlu Bir Reklam Aracı*, (6. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Bildiriler Kitabı - İletişim ve Medya Bilimleri, 2021), 33-49.

⁷⁰ Turizm Aktüel, *Topkapı Sarayı'nda Muhteşem Yüzyıl Bereketi*, <https://www.turizmaktuel.com/haber/topkapi-sarayi-nda-muhtesem-yuzyil-bereketi>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

izleyicilerle derin bir duygusal bağ kurmayı başarmıştır. Bu duygusal bağ, izleyicilerin Türkiye'ye ve onun Türk kültürel mirasına olan ilgisini artırmış, Türkiye'nin uluslararası alanda daha tanınır hâle gelmesine olanak sağlamıştır. Türk dizilerinin bu başarısı, Türkiye'nin kültürel etkisini küresel ölçekte yaygınlaştırmış ve izleyicilerle kurulan etkileşimler sayesinde uluslararası kabul görmesini sağlamıştır. Örneğin, "Muhteşem Yüzyıl" ve "Diriliş: Ertuğrul" gibi diziler, Osmanlı tarihini ve Türkiye'nin kültürel kimliğini etkili bir şekilde tanıtarak, izleyicilerle güçlü bir etkileşim kurmuş; bu dizilerin çekildiği mekânlar ise uluslararası turizm açısından cazip destinasyonlar haline gelmiştir. Bu bağlamda, Türk dizilerinin kültürel etki yaratma, uluslararası kabul görme ve dizi turizmi gibi parametreler üzerinden, Türkiye'nin kültürel ve ekonomik diplomasi çabalarına önemli katkılarda bulunduğu görülmektedir.

Türkiye'nin kültürel diplomasi faaliyetleri, özellikle son yıllarda Türk dizilerinin uluslararası alanda kazandığı büyük başarılarla önemli bir ivme kazanmıştır. Ancak, bu alandaki çalışmaların yeterince bütüncül bir yaklaşımla yürütüldüğü söylenemez. Kültürel diplomasi faaliyetlerinin devlet, özel sektör ve sivil toplum ile birlikte bir arada devletin çizdiği politikalar çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiği düşünüldüğünde özel sektörün ticari amaçlı gerçekleştirilen (kültürel diplomasi amaçlı gerçekleştirilmeyen) dizileri ile belirli seviyede tesadüfî bir başarı yakaladığı görülmektedir. Özellikle diziler gibi yabancı toplumlara rahatlıkla ulaşabilecek olan kültürel ürünlerin kamu diplomasisi bağlamında kullanılmasında, devletin ciddi derecede yönlendirici ve koordine edici rolünün eksikliği göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın bu alandaki rolü kritik bir öneme sahiptir. Ancak, mevcut durumda, İletişim Başkanlığı'nın kültürel diplomasi alanında yönlendirici ve koordine edici bir rol üstlenemediği görülmektedir. Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerini tasarlayan ve koordine eden Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün lağvedilmesi de bu alandaki bütünlük eksikliğini daha da derinleştirmiştir. Bu tür yapısal değişiklikler, Türkiye'nin kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi alanlarındaki stratejik hedeflerine ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Bu kapsamda, kamu diplomasisi alanında bütüncül politikaların geliştirilmesi ve uygulanması, Türkiye'nin uluslararası arenada daha güçlü ve etkili bir yumuşak güç kapasitesine sahip olmasına katkı sağlayacaktır.

Kültürel diplomasi, yalnızca devletin değil, aynı zamanda özel sektörün de katkısıyla, ancak bir devlet politikası çerçevesinde ve bir kamu diplomasisi stratejisinin parçası olarak yürütülmelidir. Devlet, bu süreçte hem özel sektörü destekleyici hem de yönlendirici bir rol oynamalıdır. Türk dizilerinin popüleritesinin tescillenmiş olduğu günümüzde yeni çekilecek ve kaynak aktarılacak dizilerin kültürel diplomasi faaliyetlerinde bulunma yetkinliği olacak diziler olması ve buna uygun

stratejilerin belirlenmesi ve uygulanmasında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın da daha etkin bir liderlik rolü üstlenmesi aynı zamanda da bu alandaki koordinasyon eksikliklerini gidermesi zorunluluk arz etmektedir. Ancak bu sayede, Türkiye'nin kültürel diplomasisi daha bütüncül ve etkili bir şekilde yürütülebilir.

Kaynaklar

- A. Çağlar Deniz, *Gümüş Dizisinin Arap Kamuoyuna Etkileri: Bir Sosyal Medya İncelemesi*, (Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010), 50-67.
- Ahmed Qadir Ali, *Türk Dizileri Çok Boyutlu Bir Reklam Aracı*, (6. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Bildiriler Kitabı - İletişim ve Medya Bilimleri, 2021), 33-49.
- Ahmet İşcan, Ali Faik Demir ve Melis Özdemir, *Soap Opera Diplomacy as An Element of Soft Power: Comparison Of Soap Operas The Magnificent Century And Jewel In The Palace*, (GSU Managerial and Social Sciences Letters, 2023), 143-62.
- Andrew J. Falk, *Upstaging the Cold War: American Dissent and Cultural Diplomacy*, (Amherst: University of Massachusetts Press, 2010), 7-8.
- Anthony Lake, *From Containment to Enlargement*, (Brooklyn College, 1993), <http://academic.brooklyn.cuny.edu/history/johnson/lake.html>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Birikim Dergisi, *Omerta Beka Racon*, <https://birikimdergisi.com/guncel/10614/omerta-beka-racon#:~:text=Omerta%20yayas%C4%B1%20%C4%B0talyan%20su%C3%A7%20%C3%B6rg%C3%BCtlerinin,%2C%20konu%C5%9Fmama%2C%20gizleme%20kural%C4%B1%20de%C4%9Fildir>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Ceyhun Kuburlu, *Kurtlar Vadisi'ni 30 Ülkeye Sattı, Filistin'in Maliyeti 10 Milyon Doları da Açacak*, Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kurtlar-vadisi-ni-30-ulkeye-satti-filistin-in-maliyeti-10-milyon-dolari-da-asacak-15007615>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Crocker Snow Jr., *The Privatization of U.S. Public Diplomacy*, (The Fletcher Forum of World Affairs, 2008), 189-200.
- Cynthia P. Schneider, *Cultural Diplomacy: Hard to Define, But You'd Know It If You Saw It*, (The Brown Journal of World Affairs, 2006), 196.
- Deniz Göktürk, *Turkish Delight—German Fright: Migrant Identities in Transnational Cinema*, (Television & New Media, 2010), 433-48.
- Douglas Brinkley, *Democratic Enlargement: The Clinton Doctrine*, (Foreign Policy, 1997), 110-127.

- Emine Kılıçaslan, *Bölgesel Güç Olma Bağlamında Siyasal Pazarlama Açısından Kamu Diplomasisi: Kurtlar Vadisi Dizisi Söylem Analizi*, Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, (İstanbul: Meriç Yayıncılık, 2021), 167-85.
- Emrah Aydemir, *Kamu Diplomasisi*, (İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 2018), 58.
- Evan Potter, *Canada and the New Public Diplomacy*, (International Journal, 2003), 43-64.
- Fanatık, *Fatmagül Latin Dünyasını Kasıp Kavuruyor*, <https://www.fanatik.com.tr/plus/fatmagul-latin-dunyasini-kasip-kavuruyor-1346702>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Fatma Murat ve Gökhan Gökgöz, *Türk Dizilerinin Tarih Kurgusu: Muhteşem Yüzyıl, Payitaht Abdülhamid, Kuruluş Osman*, (Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi, 2022), 130-50.
- Fuat Keyman, *Globalization and Turkey: Economy, Society and Culture*, (EUI Working Paper, 2001), 8.
- Gazete Duvar, *Vatanım Sensin 50 Ülkeye Gidiyor*, <https://www.gazeteduvar.com.tr/hayat/2017/02/21/vatanim-sensin-50-ulkeye-gidiyor>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Gifford D. Malone, *Political Advocacy and Cultural Communications: Organising the Nation's Public Diplomacy*, (Lanham: University of America, 1988).
- Gülcan Işık, *Vatanım Sensin Dizisi ve Haftızalarda Canlanan Bayrak Olayı*, (Erciyes İletişim Dergisi, 2017), 182-94.
- Haber3, *Türk Dizileri Pembe Dizi Ülkesi Latin Amerika'yı İsgal Etti*, <https://www.haber3.com/kultur-sanat/turk-dizileri-pembe-dizi-ulkesi-latin-amerikayi-iskal-etti-haberi-3044748>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Habertürk, *Süleyman'ın İtalya Seferi*, <https://www.haberturk.com/medya/haber/830894-suleymanin-italya-seferi>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Hans N. Tuch, *Communicating With The World: U.S. Public Diplomacy Overseas*, (New York: St. Martin's Press, 1990).
- Hürriyet, *Aşk Memnu Sevgisi*, <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/televizyon/ask-i-memnu-sevgisi-42497011>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Hürriyet, *Türkiye Dizi İhracatında Dünyada İkinci Sırada*, <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/turkiye-dizi-ihracatinda-dunyada-ikinci-sirada-42423810>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- İndytürk, *Türk Dizileri Latin Amerika'da Büyük İlgi Görüyor*, <https://www.indyturk.com/node/530656>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- İsminaz Çınar Şahin ve Yasin Acar, *Televizyon Dizilerinin Ekonomi Ve Turizm Üzerindeki Etkileri: Diriliş Ertuğrul Örneği*, (Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 2021), 328-46.

- Jessica C. E. Gienow-Hecht ve Mark C. Donfried, *Searching for a Cultural Diplomacy*, (Oxford: Berghahn Books, 2010), 11.
- Jim Riggins, *A Strategic Assessment of Public Diplomacy*, (1998), <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA444104.pdf>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Joseph S. Nye, *Public Diplomacy and Soft Power*, (The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 2008), 94-109.
- Juyan Zhang, *Beyond Anti-Terrorism: Metaphors as Message Strategy of Post-September-11 U.S. Public Diplomacy*, (Public Relations Review, 2007), 31-9.
- KASAM, *ABD'den Sonra En Fazla Dizi İhrac Eden Ülke Türkiye*, <https://kasam.org/abdden-sonra-en-fazla-dizi-ihrac-eden-ulke-turkiye/>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Mark Leonard, Catherine Stead ve Conrad Smewing, *Public Diplomacy*, (London: The Foreign Policy Centre, 2002).
- Mete Doğanay ve Mansur Kanuralp Aktaş, *Türkiye'de Televizyon Dizisi Sektörü*, (Öneri Dergisi, 2021), 852-78. DOI: 10.14783/maruoneri.944236
- Mevlüt Can Koçak ve Arzu Kalafat Çat, *TV Dizilerinde Intikam Söylemi: Ezel Dizisi Üzerine Bir İnceleme*, (İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2022), 181-201.
- Milton C. Cummings, *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey* (Washington: Center for Arts and Culture, 2003).
- Mynet, *Mucize Doktor Rekorlarına Bir Yenisini Daha Ekledi*, <https://www.mynet.com/mucize-doktor-rekorlarına-bir-yenisini-daha-ekledi-282570-mymagazin>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Nancy Snow, *United States Information Agency*, (Institute for Policy Studies, 1997), https://ips-dc.org/united_states_information_agency/, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Nazife Güngör, *Televizyonda Gerçekliğin Yeniden Üretilmesi Açısından Deli Yürek*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2012), 916.
- Nicholas J. Cull, *Public Diplomacy: Taxonomies and Histories*, (The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 2008), 31-54.
- Nicholas J. Cull, *Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution Of A Phrase*, (Center on Public Diplomacy, 2006), <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- NTV, *Diriliş: Ertuğrul O Ülkelerde 200 Milyon İzlendi*, <https://www.ntv.com.tr/galeri/yasam/dirilis-ertugrul-o-ulkelerde-200-milyon-izlendi,W3Y1tibrDUORtVp2cTMK0g>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

- Patrick Lee Plaisance, *The Propaganda War on Terrorism: An Analysis of the United States' "Shared Values" Public Diplomacy Campaign After September 11, 2001*, (Journal of Mass Media Ethics, 2005), 250-68.
- Patronlar Dünyası, *Aşk-ı Memnu Yalsına Turist Akını Sürüyor*, <https://www.patronlardunyasi.com/ask-i-memnu-yalisina-turist-akini-suruyor>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Philip Seib, *Public Diplomacy and Journalism: Parallels, Ethical Issues, and Practical Concerns*, (American Behavioral Scientist, 2009), 772-86.
- Philip Taylor, *Global Communications, International Affairs and the Media Since 1945*, (New York: Routledge, 1997).
- Pınar Özgökbel Bilis ve Ali Emre Bilis. *Kadına Yönelik Cinsel Şiddetin Medyada Temsili: Fatmagül'ün Suçu Ne? Ve Öyle Bir Geçer Zaman Ki Adli Televizyon Dizileri Örnekleri*, (Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi, 2013), 95-112.
- Richard T. Arndt, *The First Resort of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*, (Washington D.C.: Potomac Books, 2005), 18.
- Sabah, *Ezel Rüzgarı Latin Amerika'da*, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2015/08/20/ezel-ruzgari-latin-amerikada>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Sözcü, *Ülkeyi Karıştıran Olay: Genç Kadına Trende Toplu Tecavüz*, <https://www.sozcu.com.tr/ulkeyi-karistiran-olay-genc-kadina-trende-toplu-tecavuz-wp7168557>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- T24, *Aşk-ı Memnu İtalya'da*, <https://t24.com.tr/haber/ask-i-memnu-italyada,117915>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Televizyon Gazetesi, *Masumlar Apartmanı Dizisine Olan İlgi Yurt Dışında Adeta Patlama Yaptı*, <https://televizyongazetesi.com/masumlar-apartmani-dizisine-olan-ilgi-yurt-disinda-adeta-patlama-yapti/1285526>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- TRT Haber, *Pakistan'da Diriliş Ertuğrul'un İlk Bölümü 100 Milyondan Fazla İzlendi*, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/pakistanda-dirilis-ertugrulun-ilk-bolumu-100-milyondan-fazla-izlendi-575269.html>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- TRT Market, *Diriliş Dizisi Aksesuarları*, https://www.trtmarket.com/dirilis-dizisi-aksesuarlari?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwodC2BhAHEiwAE67hJPUgeYAwist4ZTpICe6a-O-SaeCWCybtUAKXLxjBs4s1hfSwOhW5ThoChRYQAvD_BwE, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- Turizm Aktüel, *Topkapı Sarayı'nda Muhteşem Yüzyıl Bereketi*, <https://www.turizmaktuel.com/haber/topkapi-sarayi-nda-muhtesem-yuzyil-bereketi>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.
- United States Congress House Committee on Foreign Affairs, *Hearings, Reports and Prints of the House Committee on Foreign Affairs Part I*, (Washington D.C.: Committee on Foreign Affairs, 1963), 1789-1975.

United States Information Agency, *Telling America's Story to the World Problems and Issues*, (Washington D.C.: The Comptroller General of The United States, 1974).

USCCPD. *University of Southern California Center on Public Diplomacy*, (2021), <https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-is-pd>, Erişim Tarihi: 30.08.2024.

